

AB YAPAY ZEKA YASASI'NI ANLAMAK

DEĞİŞEN KÜRESEL MEVZUAT ORTAMINDA

SINAMALARI KEŞFETMEK

GLORİA SHKURTI ÖZDEMİR

SETA | PERSPEKTİF

ARALIK 2023 · SAYI 384

- AB Yapay Zeka Yasası nedir?
- Yasa hangi temel sınamalarla karşılaşabilir?
- Düzenlemenin küresel mevzuat çerçevesindeki etkileri nelerdir?

GİRİŞ

Yapay zeka (YZ) yeni bir şey olmayıp, yıllar içerisinde sessiz sedasız günlük yaşamımızın parçası haline gelmiştir. Çoğu kez farkında bile olmadan YZ ile ilişki kurarız. Akıllı telefonlarımızdan müzik, film ve kitap tavsiyeleri alırken, Siri veya Alexa gibi sanal asistanlarla sıradan konuşmalar yaparken, YZ algoritmaları tarafından hazırlanan sosyal medya akışlarımıza bakarken, YZ destekli GPS sistemleri kullanarak yolumuzu bulurken ve hatta cihazlarımıza daha hızlı metin girip, imla hatalarından kurtulmak için kullandığımız otomatik düzeltme (*autocorrect*) uygulamalarında YZ'den istifade ederiz. Bu tür YZ uygulamalarına o kadar alışmışızdır ki çoğu kez bunları kullanırken arka planda çalışan YZ algoritmalarını fark etmez; uygulamaların kıymetini bilmeyiz.

Ancak günümüzde YZ hiç olmadığı kadar önemli bir tartışma konusu haline geldi. Bir anda herkes YZ'nin potansiyel (olumlu ve olumsuz) uygulamalarını konuşmaya başladı. Uluslararası iş makineleri IBM tarafından geliştirilen Deep Blue adlı bilgisayarın

1997'de dünya satranç şampiyonu Garry Kasparov'u alt etmesi veya Google AlphaGo'nun dünya "Go" şampiyonu Lee Sedol'ü 2016'da yenmesi gibi olaylar YZ'nin gelişiminde başlıca kilometre taşları olsa da esasen uyandırdıkları ilgi, teknoloji uzmanlarıyla sınırlı kalmıştı.

OpenAI şirketinin Kasım 2022'de Chat GPT-3 adlı yazılımı piyasaya sürmesi ise hiç tartışmasız YZ'nin kaderini değiştirecekti. Böylece YZ'nin ulaştığı kitle genişlerken, kullanımı yeni bir furyaya dönüştü ve nüfusun genelinin konuyla ilgili farkındalık seviyesi arttı.

Basitçe ifade edersek Chat GPT-3, YZ'nin sadece uzmanlar ve mühendisler tarafından kullanıldığı bir dönemde büyük bir dönüşümü beraberinde getirdi. Böylece YZ hiçbir teknik bilgiye sahip olmayanlar da dahil olmak üzere her bireyin erişimine açık hale geldi. Google'ın 2000'lerin başında internet arama sektöründe devrim yapmasına benzer şekilde Chat GPT-3 de YZ'ya erişimi demokratikleştirip, bu teknolojiyi herkese açık bir kaynak haline getirerek bir devrime imza attı.

GLORİA SHKURTI ÖZDEMİR

Lisans öğrenimini Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Arnavutluk'ta tamamlamıştır. Yüksek lisans derecesini ise Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde "A Lethal Weapon that Became the Cure-all for Terrorism: Discursive Construction of the U.S. Dronified Warfare" başlıklı çalışmasıyla almıştır. Halihazırda Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktorasına devam eden Shkurti Özdemir "Yapay Zekanın Askeri Alanda Uygulamaları: ABD-Çin Rekabeti" başlıklı tez çalışmasına devam etmektedir. Çalışma alanları arasında Amerikan dış politikası, büyük güçler rekabeti, SIHA'lar ve yapay zeka gibi alanlar bulunmaktadır. SETA Dış Politika Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırmacı olarak çalışan Shkurti Özdemir aynı zamanda SETA tarafından yayımlanan Insight Turkey dergisinde editör yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

Bu gelişme teknoloji şirketleri arasında sert rekabete neden olarak, Google Bard örneğinde olduğu gibi farklı firmaların benzer “chat” robotlarını piyasaya sürmesine neden oldu. Herkesin erişebildiği bu büyük dil modellerinin ortaya çıkışı ise YZ’nin sonuçlarına dair bir tartışma başlattı. Bu kapsamda küresel veya yerel düzenlemelere ihtiyaç olup olmadığı sorgulandı.

Hızla gelişen teknoloji ortamında Avrupa Birliği (AB) tarafından kabul edilen Yapay Zeka Yasası, önemli bir düzenleme çerçevesi olarak ortaya çıktı. Bu düzenlemeyi diğerlerinden ayıran özellik ise kapsamının genişliği idi. Yapay Zeka Yasası her ne kadar ilk YZ düzenlemesi olmasa da söz konusu yasanın her şeyi kapsadığını ve böylece potansiyel olarak YZ yönetişimine dair küresel standart haline geldiğini söylemek mümkündür. Bu yolculuğun başladığı 2021’den bu yana AB Yapay Zeka Yasası, bilhassa Chat GPT-3’ün piyasaya çıkmasının ardından değişen teknolojiye ayak uydurmak amacıyla ciddi revizyonlar geçirmiştir.

8 Aralık 2023 itibarıyla Avrupa Komisyonu, AB Konseyi ve Avrupa Parlamentosu (AP) üçlü bir mutabakata ulaşarak AB Yapay Zeka Yasası’nı kanunlaşma sürecinin sonlarına doğru götürmüştür. Bu perspektifte, söz konusu yasa hakkında kısa bir bilgilendirme yapıldıktan sonra muhtemel sonuçlar tartışılıp, bilhassa bu gelişmenin uluslararası arenada nasıl karşılık bulacağı incelenecektir. Burada ikili bir çekişme devreye girmektedir: Bunların ilki YZ algoritma geliştirme ve uygulamaları konusunda devam eden yarış, diğeri ise YZ standartlarını oluşturma rekabetidir. Her iki mücadelenin de küresel güç dağılımı açısından ciddi sonuçları olduğunu vurgulamak gerekmektedir. AB Yapay Zeka Yasası’nın kabulü, her iki alana da etki ederek mevcut dinamiklere önemli bir boyut katacaktır.

AB YAPAY ZEKA YASASI NEDİR?

AB veri regülasyonu ve yönetişimi konusunda genel olarak en başat aktör olarak görülmektedir. Bunun başlıca örneği, 2018’de yürürlüğe giren Genel Veri Koruma Düzenlemesi (General Data Protection Regulation,

GDPR) olmuştur.¹ Bu düzenleme verilerin düzenlenmesi konusunda hem AB ülkeleri hem de diğer devletler için önemli bir emsal teşkil etmiştir. Aynı zamanda AB, çevrim içi platformlarla ilgili Dijital Hizmetler Kanunu’nu² (Digital Services Act) devreye alarak bilhassa e-ticaret alanını regüle etme yoluna gitmiştir.³ Bu çerçevede AB çok daha çetrefilli bir meseleye el atarak YZ regülasyonuna odaklanmıştır. Bu girişim büyük teknoloji şirketi liderlerinin YZ regülasyonunun acil bir sorun haline gelmeden yapılmasının gerekli olduğunu savunduğu bir dönemde ortaya çıkmıştır.

AB Yapay Zeka Yasası öncelikle 21 Nisan 2021’de Avrupa Komisyonu’na sunulmuştur. Yasanın başlıca amacı Avrupa’daki YZ kullanımını kontrol altına almaktır. İlk aşamada (tıbbi araçlar, kredi onay süreçleri ve işe alım kararları gibi) yüksek riskli YZ uygulamalarına odaklanan bu düzenlemenin kapsamı zaman içerisinde değişen algıya uygun olarak genişletilmiştir.⁴ Daha önce de ifade edildiği üzere Chat GPT-3’ün piyasaya sürülmesi YZ’ya erişimin ve YZ algısının yeniden gözden geçirilmesine neden olmuştur. Sonuç olarak AP ilave düzenlemeleri benimseyerek başta hedeflenen alanın dışında kalan, genel uygulamalara sahip olan ve sıkça kullanılan YZ sistemlerini de kapsama dahil etmiştir.

Tartışmaların ardından 8 Aralık’ta AB’nin üç ana organı arasında mutakabat sağlanmıştır. Ancak düzenlemenin nihai metninin henüz mevcut olmadığını ve tamamlanmasından ancak birkaç hafta sonra ortaya çıkabileceğini vurgulamak önemlidir. Yine de düzenlemenin ana hatları kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Öncelikle AB, sözü geçen yasa dahilinde YZ’yi net bir tanımla tanımlamıştır -ki bu gibi bir tanımlama geçmişte diğer ülkelerce denenmiş ve başarısız olmuştur. Bu gibi net bir tanımın yasa içerisinde verilme-

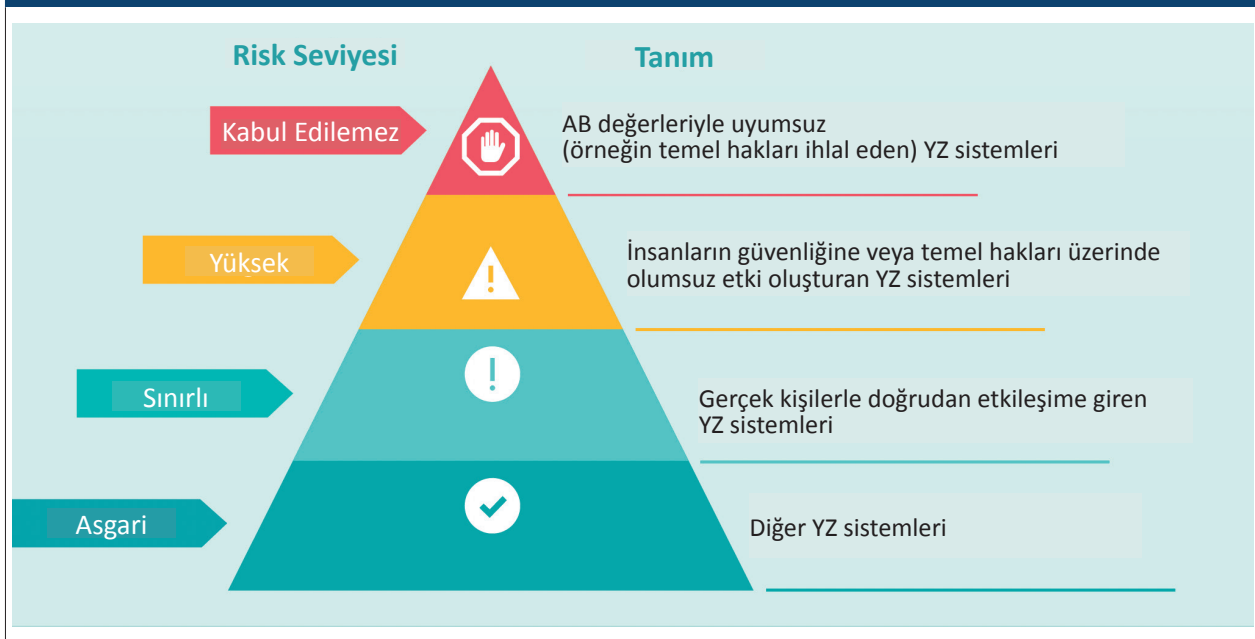
1 Ben Welford, “What is GDPR, the EU’s New Data Protection Law?”, GDPR EU, <https://gdpr.eu/what-is-gdpr/>, (Erişim tarihi: 13 Aralık 2023).

2 “Digital Services Act”, EUR-Lex, 27 Ekim 2022, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj>, (Erişim tarihi: 13 Aralık 2023).

3 “Digital Markets Act”, EUR-Lex, 12 Ekim 2022, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1925/oj>, (Erişim tarihi: 13 Aralık 2023).

4 Richard Waters, Madhumita Murgia ve Javier Espinoza, “OpenAI Warns Over Split With Europe as Regulation Advances”, *Financial Times*, 25 Mayıs 2023, <https://www.ft.com/content/5814b408-8111-49a9-8885-8a8434022352>, (Erişim tarihi: 12 Aralık 2023).

GÖRSEL 1. YZ RİSK SEVİYELERİNİN KATEGORİZASYONU

Kaynak: Elisar Bashir, “New Cullen Cheat Sheet on the draft EU Artificial Intelligence Act”, Cullen International, 12 Temmuz 2021, https://www.cullen-international.com/news/2021/07/New-Cullen-cheat-sheet-on-the-draft-EU-Artificial-Intelligence-Act.html?gclid=Cj0KCQiA7OqrBhD9ARIsA-K3UXh3-YtmR_X6D3_6VZqKArHVDg5xk9kfcjJh9_3kps-GjVf6yGig34xsaAtt9EALw_wcB, (Erişim tarihi: 25 Aralık 2023).

si, hiç şüphesiz, ortaya konan sınırlama ve kanunların uygulanabilirliğini kolaylaştıracaktır.

AB Yapay Zeka Yasası, şu ifadeleri içeren OECD düzenlemesiyle paralellik göstermektedir:

YZ sistemi, açık veya zımni hedefler doğrultusunda, aldığı girişten (*input*) tahmin, içerik, tavsiye ya da karar gibi fiziki ve sanal ortamları etkileyebilecek çıktıları (*output*) nasıl meydana getirebileceğine dair sonuçlar çıkaran makine temelli bir sistemdir. Farklı YZ sistemlerinin kullanıma açıldıktan sonraki otonomi ve adaptiflik seviyeleri de farklılık gösterir.⁵

İkinci olarak AB Yapay Zeka Yasası’nın kapsamlı ve risk odaklı bir çerçeve sunduğunu ve bu çerçevenin merkezine insan haklarının yerleştirildiğini vurgulamak önemlidir. Bu açıdan bakıldığında söz konusu düzenlemenin birçok YZ uygulamasını yasakladığı görülmektedir. Bunlara (i) siyasi, dini ve felsefi inançlar gibi hassas özellikleri işleyen biyometrik sınıflandırma sistemleri, (ii) internette veya güvenlik

kameralarından elde edilen yüz görüntülerinin ayırıcı gözetimsiz yüz tanıma veri tabanları için kullanımı, (iii) iş yerleri ve eğitim ortamlarında duygu tespit teknolojilerinin kullanılması, (iv) bireyleri toplumsal davranış ve kişisel özellikler temelinde değerlendiren sosyal kredi sistemleri, (v) özgür iradeye zarar veren, insanların davranışlarını değiştirmek için tasarlanmış YZ araçları ve (vi) yaş, engellilik veya sosyoekonomik statüye göre tanımlanmış belirli grupların zaafalarını hedef alan YZ çözümleri örnek gösterilebilir.⁶ İlâveten Yapay Zeka Yasası kapsamında YZ’nin dört risk seviyesindeki kullanımları arasında fark gözetilmektedir.

6 Bazı koşullar altında (genelde otomatik yüz tanıma olarak bilinen) Uzaktan Biyometrik Teşhis (RBI) sistemlerinin kamusal alanda kullanımına istisnai olarak müsaade edilebileceği de vurgulanmalıdır. Bu, daha önce mahkemeden izin alındığı veya belirli yasadışı faaliyetlere cevaben hareket edildiği halde uygulanır. Bu istisnalar arasında adam kaçırma, insan kaçakçılığı veya cinsel istismar gibi suçların mağdurlarının hedef gözetilerek aranması ile terör tehditlerinin tespiti ve mevzuatta belirtilen suçları işlediğinden şüphelenilen şahısların bulunması veya tespit edilmesi bulunur. Söz konusu suçlar, terör, insan kaçakçılığı, cinsel istismar, cinayet, adam kaçırma, tecavüz, silahlı soygun, suç örgütü üyeliği ve çevre suçlarıdır. Daha fazlası için bkz. “Artificial Intelligence Act: Deal on Comprehensive Rules for Trustworthy AI”, European Parliament, 9 Aralık 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231206IPR15699/artificial-intelligence-act-deal-on-comprehensive-rules-for-trustworthy-ai>, (Erişim tarihi: 13 Aralık 2023).

5 Stuart Russell, Karine Perset ve Marko Grobelnik, “Updates to the OECD’s Definition of an AI System Explained”, OECD, 29 Kasım 2023, <https://oecd.ai/en/wonk/ai-system-definition-update>, (Erişim tarihi: 14 Aralık 2023).

Basit bir şekilde ifade edersek risk arttıkça kısıtlamalar da sertleşmektedir (Görsel 1).

Asgari Riskli veya Risksiz: Bu kategoriye video oyunları veya spam filtreleri gibi serbestçe kullanılan YZ uygulamaları girmektedir. AB'deki YZ sistemlerinin ekseriyeti bu kategoridedir. Bir YZ sistemi pazarlandıktan sonra yetkili merciler tarafından piyasa gözlemlenir. Kullanıcılar “insan kontrolü” sağlarken sağlayıcılar da piyasa sonrası (*post-market*) gözetimi yapmaktadır. Hem sağlayıcılar hem de kullanıcılar ciddi olayları ve hataları bildirmek durumundadır.

Sınırlı Risk: Sınırlı risk içeren YZ sistemlerinin belirli şeffaflık yükümlülükleri bulunmaktadır. Örneğin ChatBot'larla etkileşime giren kullanıcılar, bir makineyle iletişim kurduklarının farkında olmalıdır. Böylece etkileşimi sürdürüp sürdürmeme konusunda bilinçli kararlar verebilirler.

Yüksek Riskli: Tüm uzaktan (*remote*) biyometrik kimlik tespit sistemleri yüksek riskli kabul edilir ve sıkı gereksinimlere tabidir. Daha önce de ifade edildiği üzere, kolluk kuvvetlerince kamusal alanda kullanılmaları genel olarak yasaktır. Ancak bazı küçük istisnalar mevcuttur. Yüksek riskli YZ sistemleri arasında kritik altyapıda, eğitimde, ürün güvenliğinde, istihdamda, temel hizmetlerde, kolluk alanında, göç konusunda ve adalet sisteminde kullanılan sistemler de bulunmaktadır. Bu sistemlerin katı uyum (*compliance*) değerlendirmelerinden geçmesi gerekmektedir. Bunların arasında risk azaltma, ön yargıyı asgari düzeye indirecek yüksek nitelikli veri setleri, aktivite kaydı, kapsamlı belgelendirme, açık kullanıcı bilgileri, insan kontrolü ve güçlü güvenlik tedbirleri yer almaktadır.

Kabul Edilemez Riskler: Güvenliğe, geçim sağlamaya ve haklara açık tehdit oluşturan YZ sistemleri yasaklanmıştır. Bu kapsama devletlerin “sosyal puanlama” için kullandığı YZ ile (örneğin çocuklar arasında) tehlikeli davranışları teşvik eden ses destekli oyuncaklar girmektedir.

Burada bir başka önemli husus ise söz konusu düzenlemenin Genel Amaçlı YZ (General Purpose AI, GPAI) ile ilgili olduğudur. Daha önce de ifade edildiği üzere Chat GPT-3'ün ortaya çıkışı bu dü-

zenlemenin hazırlanmasında oldukça etkili olmuştur. Bu nedenle Yapay Zeka Yasası'nın bir bölümü GPAI konusuna odaklanmaktadır. Buna göre GPAI modelleri yüksek miktarda veri ile “eğitilmekte” ve birçok farklı görevi yerine getirebilmektedir. Bunları muhtelif *downstream* YZ sistemlerine entegre etmek de mümkündür. Chat GPT tarafından kullanılan *generative AI* da bu kategoridedir. Bu perspektiften bakıldığında AB Yapay Zeka Yasası genel amaçlı YZ için iki yükümlülük seviyesi oluşturmakta ve bunlar Komisyon bünyesinde ihdas edilen yeni YZ Ofisi tarafından kontrol edilmektedir:

- **Birinci Seviye | Genel Amaçlı YZ:** Tüm sağlayıcıların yükümlülükleri arasında teknik belgelerin güncellenmesi, *downstream* uyum amacıyla detaylı modeller sunulması, (bilhassa metin ve veri madenciliği için *opt-out* noktasında) AB telif kurallarına uyulması ve eğitim verisine dair açıklamaların yayımlanması bulunmaktadır. Açık kaynaklı genel amaçlı YZ, belgeleme ve *downstream* bilgi şartlarından muaf kılınmakla birlikte telif politikalarına ve eğitim verisi açıklama koşuluna uymak zorundadır.
- **İkinci Seviye | Yüksek Etkili ve Sistemik Riskli YZ:** Bu seviyede sistemik risk oluşturan genel amaçlı YZ modelleri bulunmaktadır. Bu modellerin ortak özelliği yüksek miktarda eğitim verisi ve karmaşık hesaplamalar içermesidir. Bir model, eğitimi 10^{25} 'ten fazla kayan nokta işlemi içeriyorsa sistematik bir risk olarak kabul edilmektedir. Bu YZ modellerinin sağlayıcıları da model değerlendirme, hasmane testler, ciddi olayların gözetimi ve raporlanması, siber güvenliğin temini ve enerji tüketiminin raporlanması gibi ilave yükümlülükleri karşılamak durumundadır. Ayrıca YZ Ofisi, muhtelif etkenlere bakarak YZ sistemlerini sistemik risk olarak tanımlayabilir.⁷

⁷ Osborne Clarke, “The EU's AI Act: What Do We Know So Far About the Agreed Text?”, Lexology, 12 Aralık 2023, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=813bdbdc-c265-4f45-b512-c4622ffec9c>, (Erişim tarihi: 13 Aralık 2023); “Artificial Intelligence-Questions and Answers”, European Commission, 12 Aralık 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_21_1683, (Erişim tarihi: 13 Aralık 2023).

Bu aşamada asıl tartışma konusu, yeni düzenlemeyle birlikte GPAI modelleri geliştiren OpenAI ve Google gibi şirketlerin, bu teknolojinin spesifik uygulamalarını kontrol edemeseler dahi YZ sistemlerinin kullanılmasıyla ilgili kısmen hesap verebilir hale gelmesidir. Bir kez daha ifade etmek gerekirse teknoloji şirketlerinden de YZ modelleri eğitilirken kullanılan telifli veri özetlerini açıklamaları beklenmektedir. Bu, sanatçıların veya başka içerik üreticilerinin, materyallerinin kullanılması karşılığında ücret talep etmesini mümkün kılacaktır.⁸

Nihayet bu düzenlemeyle YZ'nin millî güvenlik amacıyla kullanılmasına engel teşkil etmediği vurgulanmalıdır. Zira kuralların yalnızca savunma ve askeri uygulamalar için kullanılacak sistemlere uygulanmayacağı açıkça ifade edilmiştir.⁹ Yine de burada altı çizilmesi gereken önemli bir husus, YZ sistemlerinin hem sivil hem de askeri amaçlarla kullanılabilen benzersiz özelliklere sahip olduğudur. Buna yüz tanıma gibi teknolojiler örnek gösterilebilir. Kanunun çift amaçlı teknolojileri de kapsadığı düşünülürse bu adımın AB savunma sektöründe YZ geliştirme ve uygulamalarına doğrudan etki edeceği görülecektir.

Zamanlama hususunda ise Yapay Zeka Yasası'na dair siyasi anlaşmanın AP ve Konseyden resmi onay beklediği hatırlanacaktır. *Resmî Gazete*'de yayımlanmasından yirmi gün sonra yürürlüğe girecek olan yasa iki yıl boyunca genel yürürlükte olacaktır. Belirli bölümler ise farklı şartlara tabidir. Örneğin yasaklar altı ay sonra, GPAI kuralları ise bir yıl sonra yürürlüğe girecektir. Geçiş sürecinde Komisyon tarafından bir YZ Paketi oluşturularak küresel YZ geliştiricilerinin yasal süre dolmadan önce gönüllü olarak temel yükümlülüklerle uyum sağlamaları hedeflenecektir.¹⁰

8 "OpenAI Warns Over Split with Europe as Regulation Advances", *Financial Times*, <https://www.ft.com/content/5814b408-8111-49a9-8885-8a8434022352>, (Erişim tarihi: 23 Aralık 2023).

9 Clarke, "The EU's AI Act: What Do We Know So Far About the Agreed Text?",

10 "Commission Welcomes Political Agreement on Artificial Intelligence Act", European Commission, 9 Aralık 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/%20en/ip_23_6473, (Erişim tarihi: 13 Aralık 2023).

AB YAPAY ZEKA YASASI'NIN SINAMALARI

Teknolojinin ve bilhassa YZ'nin düzenlenmesi hassas bir denge gözetmeyi gerektirmektedir. Bir yandan sivilin ve teknoloji kullanıcılarının haklarını korumak gerekirken diğer yandan inovasyon ve yatırımın teşvik edilmesi önem taşımaktadır. Bu dengeye ulaşmak ise YZ sektörünün birçok farklı uygulama alanı olması nedeniyle özellikle güçtür. AB regülasyonları da söz konusu kurallardan etkilenen büyük Amerikan teknoloji şirketlerinin sert eleştirilerine maruz kalmıştır. Bunun başlıca örneklerinden biri olan OpenAI CEO'su Sam Altman, söz konusu düzenlemelere uyma niyetinde olduklarını açıklamakla birlikte bunu yapamamaları halinde OpenAI'nın AB operasyonlarını sonlandırabileceği uyarısında bulunmuştur.

Benzer bir şekilde Google'ın güncellenmiş YZ botu Bard'ı piyasaya sürmesine rağmen AB bölgesine sunmaması, teknoloji gelişiminin bölgesel varyasyonları kadar küresel teknoloji gelişmeleriyle bölgesel regülasyonlar arasındaki karmaşık ilişkiyi de gözler önüne sermektedir.

AB Yapay Zeka Yasası'nın karşı karşıya olduğu bir başka büyük sınama ise YZ'nin yeni ortaya çıkmış olmasıyla bağlantılıdır. Bir başka deyişle şimdiye dek YZ'nin muhtemel uygulama ve kabiliyetlerinin yalnızca küçük bir bölümü gözlemlenmiştir. Düzenlemenin hazırlık aşamasında Chat GPT-3'ün piyasaya sürülmesi üzerine tartışmaların nasıl değiştiğine ve ilave düzenlemelere ihtiyaç duyulduğuna bakarak bu sonuca varabiliriz.

Nitekim söz konusu yasa sıklıkla ilk kapsamlı YZ kanunu olması ve YZ regülasyonuna emsal teşkil etmesi nedeniyle övgü almaktadır. Bir başka deyişle AB'nin yaklaşımı, farklı teknolojik uygulamaları tek bir yasal çerçeveye oturtan yatay bir düzenlemedir. Bu durumun Çin'in mevzuatı belirli YZ uygulamaları veya gruplarına uygun hale getiren dikey düzenleme stratejisiyle taban tabana zıt olduğu söylenebilir. Bu yöntem ise yeni teknolojik gelişmelere daha çabuk ayak uydurmayı ve mevzuatın güncel kalmasını mümkün kılmaktadır.

Daha basit bir şekilde ifade edersek günümüzün dünyası, esasen hızlı teknolojik gelişmeler nedeniyle

birkaç ay öncesinden oldukça farklıdır. Mevcut AB Yapay Zeka Yasası günümüzden bakıldığında kapsamlı görünüyorsa da yeni teknolojilerin hızla ortaya çıkması veya mevcut teknolojinin yeni şekillerde kullanılması, bu mevzuatın güncelliğini kaybetmesine neden olabilir. Bu da ya mevcut mevzuatın güncellenmesini ya da gelişmelere ayak uydurabilmek için yeni düzenleme çerçevelerinin oluşturulmasını gerektirecektir.

YZ DÜZENLEMELERİ ALANINDA KÜRESEL REKABET

YZ düzenlemeleri alanında küresel bir rekabet yaşanmaktadır. Farklı devletler YZ kullanarak ulusal çıkarlarını ve uluslararası statülerini desteklemeye gayret etmekte ve durum da farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Düzenleme konusunda AB liderliğini sürdürmekteyse de Çin, ABD ve Birleşik Krallık gibi diğer başat aktörler de farklı stratejiler benimsemektedir.

Çin'in dikey düzenleme çerçevesi, şirket faaliyetlerini Çin yönetiminin çıkarlarına uygun hale getirmekte; AB'ye nazaran daha çok operasyonel özgürlük sağlamaktadır. Öte yandan ABD geleneksel olarak müdahaleci olmayan bir tutum sergileyerek şirketlerin kendi kendini düzenlemesine müsaade etmektedir. Ekonomik kar maksimizasyonuna dayalı bu yaklaşım, Çin'in yaklaşımıyla benzerlik göstermekle birlikte AB'nin pozisyonundan oldukça farklıdır. Ancak ABD'nin müdahaleci olmayan yaklaşımı, büyük tek-

noloji şirketlerinin (federal YZ gözetim kuruluşu ihdas edilmesi gibi) düzenlemeler yapılmasını savunmaya başlamasıyla birlikte değişim göstermiştir. Bu değişime rağmen AB'nin Yapay Zeka Yasası gibi düzenlemelere muhalefet etmektedirler.

Küresel YZ ortamında başat YZ aktörleri düzenleme standartları geliştirmektedir. Bunun sebebi ise mevzuatı ilk yapanın avantaj sağlaması, yani standartları oluşturan aktörün daha sonra yapılacak küresel tartışma ve politikaları etkisi altına alması ve diğerlerinin ancak adapte olmaya çalışmasıdır.

Günümüzde AB ve Çin olmak üzere iki baskın düzenleme modeli ortaya çıkmıştır. Kritik mesele ise ABD'nin nasıl bir tutum benimseyeceğidir. AB modeline yaklaşması ABD'yi Çin'e karşı YZ yarışında daha az rekabetçi kılabilir. Öte yandan üçüncü bir model üretmek de bazı sınamaları beraberinde getirecektir. Zira Amerikan şirketleri farklı piyasalarda birbirinden çok farklı standartlar olmasına direnç gösterebilir. Dolayısıyla ABD ve AB'nin yaklaşımlarının birbirine yaklaşmasının gerekli olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak AB Yapay Zeka Yasası'nın etkili olup olmadığını tespit etmek henüz mümkün değildir. Mevzuatın detaylarının kamuoyuna açıklanmamış olması ve teknolojinin hızla gelişmeye devam etmesi YZ teknolojilerinin geleceğini ve bunların yönetiminin nasıl yapılacağını muğlaklaştırmaktadır. Yine de ABD ve AB'nin farklı yaklaşımlar benimsemesi, YZ yarışında temel bir ayrışmaya dikkat çekmektedir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://www.instagram.com/setavakfi)